Sisäministeriön lausunto VNS 6/2025 vp

Väkivaltainen radikalisoituminen, nuorisorikollisuuden vastaiset toimet poliisissa ja poikkihallinnollinen yhteistyö

Väkivaltainen radikalisoituminen ja poikkihallinnollinen yhteistyö

Valtioneuvosto teki 11.7.2024 periaatepäätöksen neljännestä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan kansallisesta ohjelmasta. Sen tavoitteena on torjua radikalisoitumista, joka voi johtaa väkivaltaan ja terrorismiin. Ohjelmassa päätetyn mukaisesti sisäministeriö koordinoi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjuntaa sekä toimenpideohjelman toimeenpanoa. Toimeenpanoon osallistuvat valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason viranomaiset sekä kolmannen sektorin toimijat ja tutkijat. Kansallista yhteistyötä toteutetaan ohjelmassa päätetyn mukaisesti sisäministeriön asettaman yhteistyöryhmän ja sen alatyöryhmien kautta.

Jihadistinen, väkivaltainen äärioikeistolainen sekä väkivaltainen äärivasemmistolainen ja anarkistinen ekstremismi ovat edelleen merkittäviä uhkia**.** Ekstremistiset ideologiat ovat viime vuosina muuttuneet ja hybridisoituneet, minkä seurauksena eri ideologioiden väliset rajat ovat hämärtyneet. Toimijat yhdistelevät eri ideologioiden yksittäisiä elementtejä ja muodostavat niistä oman toimintansa ideologisen perustan. Toiminta on siirtynyt yhä enemmän verkkoon, mikä on lisännyt erityisesti alaikäisten radikalisoitumista ja rekrytoimista toimintaan sekä heidän osallistumistaan ekstremistiseen ja terroristiseen toimintaan. Lisäksi globaalit konfliktit ja kriisit ovat aktivoineet toimijoita ja vahvistaneet ilmiötä. Sama kehitys on havaittu myös Suomessa.

Alaikäisten ja nuorten osallistumisen laajuudesta väkivaltaiseen ekstremistiseen toimintaan ei ole vielä tilaistotietoa Suomesta. Europolin vuonna 2025 julkaiseman EU:n terrorismin tilanneraportin mukaan alaikäisten ja nuorten osallistuminen terrorismiin ja väkivaltaiseen ekstremismiin jatkoi kasvuaan EU:ssa vuonna 2024. Pidätetyistä 449 epäillystä 133 oli 12–20-vuotiaita, mikä on yli 29 % kaikista terrorismirikoksista epäillyistä. Nuorin tekijä oli 12-vuotias, joka pidätettiin suunnitellusta iskusta. Valtioneuvoston tutkimustoimintaan liittyen vuonna 2026 toteutetaan tutkimushanke, jossa selvitetään alaikäisten osallistumista ekstremistiseen, väkivaltaiseen ja rikolliseen toimintaan sekä yhteyksiä väkivaltaisen radikalisoitumisen, nuorten lisääntyneen kiinnostuksen väkivaltaan ja jengiytymisen välillä Suomessa.

Viranomaisia ja muita toimijoita on koulutettu radikalisoitumiseen liittyvissä asioissa muun muassa Helsingin yliopiston yhteydessä toimivan väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin osaamiskeskus RADIAn toimesta. RADIA on kouluttanut poliisia yhteistyössä Keskusrikospoliisin kanssa, ja myös Rikosseuraamuslaitoksen ja vastaanottokeskusten henkilöstöä on koulutettu. Vastaanottokeskuksissa ja vankiloissa henkilöstön valmiuksia tunnistaa radikalisoituneita henkilöitä on lisätty, ja näihin tilanteisiin on luotu arviointi- ja toimintakäytännöt.

Digitaalisilla alustoilla, mukaan lukien videopelit, tapahtuvaa radikalisoitumista torjutaan eri tavoin. Poliisin kehittämän Pelipoliisitoiminnan kautta on tavoitettu sekä verkossa että kasvokkain henkilöitä, jotka ovat joutuneet viharikosten tai väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin kohteeksi tai joita on kiristetty tekemään rikoksia. Henkilöitä on ohjattu moniammatillisen tuen piiriin mm. Ankkuritoimintaan. Pelastakaa Lapset ry kouluttaa nuorisotyöntekijöitä ja opetustoimen henkilöstöä

tunnistamaan ja puuttumaan verkossa tapahtuvaan rekrytointiin ja muuhun alaikäisiin kohdistuvaan houkutteluun. Keskusrikospoliisin TCO-toiminto (Terrorist content online) hyödyntää toimivaltaansa määrätä poistettavaksi verkossa havaittua terroristista materiaalia.

Uudempana ilmiönä on tunnistettu nihilistinen väkivaltainen ekstremismi, jolla tarkoitetaan verkossa toimivia yhteisöjä, joissa lapsia ja nuoria yllytetään ja kiristetään tekemään hyvin väkivaltaisia tekoja itseään, muita ihmisiä tai eläimiä kohtaan. Ilmiöön liittyy myös seksuaalista väkivaltaa. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa The Com Network, 764, No Lives Matter ja Maniac Murder Cult. Ilmiö on erittäin vaarallinen ja leviää globaalisti nopeasti. Suomessa siitä tehtiin ensimmäiset havainnot vuonna 2021. Ekstremismin ehkäisyn yhteistyöverkosto ja Keskusrikospoliisi ovat jakaneet laajasti tietoa ja toimintaohjeita ilmiöistä eri toimijoille kuten opettajille ja sosiaali- ja terveystoimen henkilöstölle.

Torjunnan ohella on tärkeää tukea henkilöitä, jotka haluavat irtautua ekstremistisestä toiminnasta ja rikollisuudesta. EXIT työtä tekevät KRP:n Katu Exit ja JR Exit, Rikosseuraamuslaitos sekä järjestöt, kuten Helsinki Mission Aggredi-toiminta. Viranomaiset ja järjestöt toimivat tiiviissä yhteistyössä, ja niiden työ täydentää toisiaan.

Toimenpideohjelmassa on useita toimia, joilla ehkäistään lasten ja nuorten radikalisoitumista sekä vahvistetaan heidän osallisuuttaan, medialukutaitoaan ja kriittistä ajatteluaan. Toimenpiteiden vaikuttavuutta tukee niiden yhteys ja rajapinnat Nuorisotyön ja -politiikan ohjelman VANUPO, Kansallisen lapsistrategian sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Turvalliset kadut -hankkeisiin.

Väkivaltainen radikalisoituminen ja ekstremismi ovat rajat ylittäviä ilmiöitä. Ekstremistiset toimijat ja verkostot ovat keskenään yhteydessä, jakavat kokemuksia ja hyviä käytäntöjä sekä tukevat toistensa toimintaa. Siksi kansainvälinen yhteistyö on keskeistä ilmiön ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Suomalaiset viranomaiset ja asiantuntijat osallistuvat tiiviisti sekä pohjoismaiseen että EU-tasoiseen yhteistyöhön.

Viime vuosien kehitys on osoittanut, että väkivaltaisella radikalisoitumisella, katujengeillä ja järjestäytyneellä rikollisuudella on yhteyksiä. Ideologiset motiivit kietoutuvat rikolliseen toimintaan, ja rikolliset sekä terroristiset ryhmät hyödyntävät osittain samoja verkostoja. Näin muodostuu toimintaympäristö, jossa radikalisoituminen ja rikollisuus limittyvät ja tapahtuvat samanaikaisesti. Kehitykseen liittyy ns. Crime as service (CAAS) – ja Violence as service (VAAS) ilmiöt, joissa rikolliset ja ekstremistiset toimijat hyödyntävät toisiaan. Keskusrikospoliisi seuraa aktiivisesti väkivaltaisen ekstremismin ja muun rikollisuuden mahdollisia liittymäpintoja osana poliisin tilannekuvan ylläpitämistä.

Kansallisen toimenpideohjelman toimeenpanoa koskevat tiedot on koottu vuosiraporttiin, joka on valmistunut.

Nuorisorikollisuuden vastaiset toimet poliisissa ja poikkihallinnollinen yhteistyö

Hallitus on tunnistanut nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymisen vakavaksi ongelmaksi ja on sitoutunut ottamaan tarvittavat keinot käyttöön ilmiön torjumiseksi. Tämä näkyy myös poliisin tilastoissa, esimerkiksi alaikäisten käyttämän väkivallan kasvuna. Väkivallan luonne on muuttunut

aiempaa intentionaalisempaan. Rikollisuuden ja muiden yhteiskunnallisten ongelmien torjumisessa panostetaan ennaltaehkäisyyn, juurisyiden tunnistamiseen ja rikosvastuun toteutumiseen.

Hallitus on panostanut nuorten rikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan. Tarvitaan monia tehostamistoimia ja myös lainsäädäntömuutoksia nykytilan ongelmiin vastaamiseksi.

Sisäministeriöön on perustettu nuoriso- ja jengirikollisuuden ilmiön seurantaan ja viranomaistoimien tehostamiseen keskittyvä yhteistyöryhmä. Nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyn yhteistyöryhmä (YTY) kokoaa Suomen suurimpien kaupunkien alueellista tilannekuvaa ja muodostaa lisäksi nuoriso- ja jengirikollisuuden kokonaisvaltaista ilmiötilannekuvaa. Tilannekuva perustuu eri viranomaisten ja muiden keskeisten toimijoiden tietoihin ja havaintoihin sekä tilastoihin ja tutkimukseen. Työtä tukee eri ministeriöiden edustajista koottu sihteeristö. YTY-työryhmä on koonnut valtakunnallisen ja monialaisen tilannekuvan vuoden 2024 tietoihin perustuen ja tilannekuvatyötä jatketaan vuoden 2025 tietoihin perustuen. Tilannekuvan tarkoituksena on tunnistaa ilmiön ehkäisemiseksi tarvittavia toimenpiteitä, joita YTY-ryhmä myös toimeenpanee.

Poliisin tilastojen mukaan alle 21-vuotiaiden nuorten väkivaltarikollisuus on kasvanut merkittävästi viime vuosina ja suurinta kasvu on ollut alle 15-vuotiaiden joukossa. Kasvua on havaittu kaikissa väkivaltarikoksissa, myös törkeissä tekomuodoissa erityisesti alle 15-vuotiaiden osalta. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna alaikäisiä koskevien rikosepäilyjen määrä oli vuonna 2024 lähes kolminkertainen vuoden 2015 määrään verrattuna, mutta 18–20-vuotiaiden osalta määrä on pysynyt pitkällä aikavälillä tasaisempana. Poliisin mukaan alaikäisten väkivaltarikollisuuden kasvu on erillinen ilmiö eikä liity suomalaisiin tai ulkomaalaisiin rikollisverkostoihin. Poliisi on kuitenkin tunnistanut riskin, että rikollisverkostot voivat pyrkiä rekrytoimaan tai muilla tavoilla hyödyntämään alaikäisiä rikollisten tekojen toteuttamisessa.

Poliisi on kehittänyt ja uudistanut merkittävästi omaa toimintaansa viime vuosina nuoriso- ja katujengirikosten torjumiseksi. Myös kaupungit ja hyvinvointialueet ovat tarttuneet ilmiön torjuntaan. Poliisi seuraa aktiivisesti jengirikollisuuteen liittyvää kehitystä ja viranomaisten torjuntatoimenpiteitä, myös Pohjoismaissa (ml. Ruotsissa). Tavoitteena on pysäyttää katujengirikollisuuden kasvu ja estää kansainvälisten rikollisryhmien tai jengien rantautuminen Suomeen.

Koulujen ja poliisin välistä yhteistyötä kehitetään yhtenäisemmäksi valtakunnallisella tasolla. Hallitus on osoittanut koulupoliisitoimintaan 2 miljoonaa euroa, jonka turvin poliisi palkkasi 25 uutta koulupoliisia. Nuorten rikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan kohdennettiin poliisille 5 miljoonaa euroa kehityspäätöksessä 2025–2028. Rahoituksella voidaan ylläpitää pääkaupunkiseudulla mm. Katujengirikollisuuteen erikoistunutta ennalta estävän työn ja tutkintayksikköä, joka toimii yli pääkaupunkiseudun poliisiyksiköiden rajojen. Poliisiyksiköiden välinen yhteistoiminta on välttämätöntä pääkaupunkiseudulla, koska nuoret liikkuvat metropolialueella.

Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman periaatepäätöksessä mainitaan ankkuritoiminta osana hyvien toimintamallien tunnistamista sekä huomioidaan ankkuritoiminta osana väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaa. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelman yhtenä tavoitteena on, että poliisi huomioi väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan toiminnassaan, kuten poliisin toimivallan ja roolin mukaisesti ankkuritoiminnassa, sekä osana poliisin toimintaa digitaalisissa ympäristöissä.

Ankkuritoiminta on sisäministeriön ja poliisin yhdessä muiden toimijoiden kanssa kehitetty yhteistyömalli. Moniammatillisiin ankkuritoiminnan tiimin jäseniin kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta ja nuorisotoimesta. Ankkuritoiminnassa kukin viranomainen tekee omia lakisääteisiä tehtäviään. Viranomaisyhteistyön ansiosta nuoret ja heidän huoltajansa saavat kattavaa palvelua useilta ammattilaisilta samanaikaisesti. Ankkuritoiminta on osa poliisin ennalta estävää toimintaa ja se on järjestetty osaksi poliisin jo olemassa olevia rakenteita. Työssä on käytössä vakiintuneet toimintamallit ja toiminta perustuu toimijoiden keskinäiseen sopimukseen.

Toimintaan ohjataan alle 18-vuotiaita nuoria, joilla on rikollista käyttäytymistä tai siihen liittyviä ongelmia kuten päihteiden käyttöä. Ankkuritoiminnan tavoitteena on, että nuori ja hänen huoltajansa tavataan ja alkavaan huolta aiheuttavaan toimintaan puututaan niin varhaisessa vaiheessa, että rikoskierrettä ei pääse syntymään. Ankkuritoiminta kohdistuu myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ehkäisyyn.

Valtakunnallisesta Ankkuritoiminnan koordinaatiosta vastaa valtioneuvossa sisäministeriö tukenaan eri toimijoista koottu Ankkuritoiminnan kehittämisryhmä.

Sisäministeriössä on käynnissä ankkuritoiminnan poikkihallinnollinen kehittämishanke. Hankkeen aikana on järjestetty tilaisuuksia ja seminaareja, jotka ovat koonneet yhteen ankkuritoimijoita eri puolilta Suomea ja laajasti eri ankkuritoiminnassa mukana olevista toimialoista. Yhdessä tilaisuuksista käsiteltiin katujenginuoren elämänkulkuja ja vaiheittaista, usein vaikeaa polkua kohti rikollista elämäntapaa. Tilaisuudessa tarkasteltiin, mitä ammattilaisten olisi tärkeää tunnistaa ja ymmärtää varhaisessa vaiheessa, ennen kuin haitalliset käyttäytymismallit kehittyvät niin pitkälle, että nuori tarvitsee aikuisena viranomaisten apua irtautuakseen rikollisjengistä.

Ankkuritoiminnan seminaarissa vuoden 2025 lopussa jaettiin ajantasaista tietoa nihilistisistä väkivaltaisista verkostoista. Lisäksi Ankkuritoiminnan verkkosivuilla on jaettu aiheeseen liittyvää tietoa. Sisäministeriön ylläpitämillä ankkuritoiminnan verkkosivuilla on julkaistu myös tietoa mm. RADIAn koulutuksista.